

Konferencja
**„Jak organizować i prowadzić proces kształcenia
i wychowania w szkole?”**

20 września 2018 r.

Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

Materiały merytoryczne

Na publikację składają się materiały merytoryczne wykorzystane przez prelegentów występujących podczas konferencji „Jak organizować i prowadzić proces kształcenia i wychowania w szkole?“, która odbyła się 20 września 2018 r. w Ośrodku Rozwoju Edukacji w Warszawie.

Autorzy materiałów

prof. Andrzej Waśko, Emilia Różycka (MEN), Witold Anusiak, dr Marcin Smolik (CKE),

Jadwiga Mariola Szczypiń (ORE), dr Dominika Walczak (IBE), Iwona Turowska

Korekta

Katarzyna Gańko

Opracowanie graficzne i skład

Piotr Czajka

Wydawca

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-479 Warszawa

www.ore.edu.pl

tel. 22 345 37 00

fax 22 345 37 70

Warszawa 2018

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 3.0 Polska.

Spis treści

Tożsamość polskiej szkoły, sylwetka jej absolwenta <i>prof. Andrzej Waśko, Doradca Prezydenta RP Andrzeja Dudy</i>	5
Ramowe plany nauczania <i>Emilia Różycka, naczelnik w Departamencie Podręczników, Programów i Innowacji w Ministerstwie Edukacji Narodowej</i>	7
Podstawa programowa kształcenia ogólnego – chemia <i>Witold Anusiak, zastępca dyrektora Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu</i>	12
Podstawa programowa kształcenia ogólnego – język obcy nowożytny <i>dr Marcin Smolik, dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej</i>	20
Jak nadać sens pracy domowej ucznia <i>Jadwiga Mariola Szczypiń, dyrektor Ośrodka Rozwoju Edukacji</i>	27
Szkoła oczami ucznia – refleksje na podstawie badań <i>dr Dominika Walczak, Kierownik Zespołu Badań i Analiz Edukacyjnych Instytutu Badań Edukacyjnych</i>	29
Dobre praktyki przy układaniu planów lekcji <i>Iwona Turowska, dyrektor Szkoły Podstawowej nr 314 im. Przyjaciół Ziemi w Warszawie</i> ...	36

Tożsamość polskiej szkoły, sylwetka jej absolwenta

prof. Andrzej Waśko, Doradca Prezydenta RP Andrzeja Dudy

Warto, żeby praktycznemu wprowadzaniu zmian w działaniu polskiej szkoły towarzyszyła ogólniejsza refleksja nad jej tożsamością i zadaniami – w szczególności w roku obchodów stulecia odzyskania przez Polskę Niepodległości.

Wszyscy tworzymy polską szkołę, pracując na co dzień w konkretnych szkołach wszystkich szczebli i typów, prowadzonych przez różne podmioty i znajdujących się w różnym stadium przekształceń związanych z reformą. Szkoły są też postrzegane wielowymiarowo ze względu na to, że skupiają młodzież i rodziców z wielu środowisk lokalnych i zbiorowości społecznych. Na co dzień i w sprawach praktycznych mamy więc zawsze do czynienia z jakąś szkołą konkretną. Określenie „szkoła polska” ma swoje oczywiste znaczenie poza granicami Rzeczypospolitej, w skupiskach polonijnych. Natomiast w kraju określenie to brzmi odświętnie i wskazuje raczej na tło aksjologiczne naszej codziennej pracy.

Jeśli w atmosferze rocznicowych obchodów pozwolimy sobie na rzut oka wstecz, to łatwo zauważymy, że szkoła polska roku 2018 pod względem swego zróżnicowania przypomina nieco szkołę sprzed stu lat. Również w Polsce Odrodzonej mieliśmy wszak szkoły prowadzone przez różne podmioty, a ich odmienności społeczne i środowiskowe były nawet liczniejsze i większe niż obecnie. Z powodu trudnej historii szkolnictwu polskiemu zawsze brakowało elementarnej stabilizacji. W stosunkowo krótkim okresie międzywojnia miały miejsce dwie wielkie reformy edukacyjne. Nie trzeba dodawać, że warunki i przeszkody, z jakimi spotykało się nauczanie po polsku w okresie rozbiorów czy podczas II wojny światowej, były skrajnie trudne. A mimo to, a może właśnie dlatego, że mieliśmy jako naród tak trudną historię, pojęcie

szkoły polskiej było w przeszłości oczywiste w sposób bezpośredni, a często i dramatyczny.

I dzisiaj placówki, w których i dla których pracujemy, posiadają swoją polską tożsamość. Odnajdujemy ją w historii poszczególnych szkół, w ich kronikach, w osobach ich założycieli, pedagogów i absolwentów. Historia szkół jest istotną częścią historii regionalnej, przez którą splata się z wydarzeniami ważnymi dla całego narodu. Nawet jeśli nie są to wydarzenia zbyt odległe, każda polska szkoła jest szkołą społecznie zakorzenioną w swoim środowisku. O jej tożsamości świadczą też symbole – biało-czerwona flaga, godło państwowe i hymn, których nie może zabraknąć w czasie szkolnych uroczystości. Taka szkoła wpaja swoim uczniom i absolwentom elementarne poczucie przynależności do narodu. Rozwija je poprzez wycieczki historyczne – zarówno w granicach „bliższej ojczyzny”, jak i do innych regionów Polski – ukazując młodzieży wielkość i bogactwo polskiego dziedzictwa.

Do takiego modelu wychowania, zakorzenionego od pokoleń w naszej tradycji, należy dodać, za Marią Ossowską szereg uniwersalnych wymagań etycznych i dyspozycji intelektualnych. Kreśląc w połowie XX wieku, z myślą o przyszłości, swój „wzór demokracji”, Ossowska postulowała m.in. wyrabianie otwartości umysłu, zdolności do systematycznego wysiłku w pracy nad sobą i w ulepszaniu otoczenia. Podkreślała potrzebę odróżniania dobra od zła i prawdy od fałszu. Wskazywała na wartość odwagi cywilnej, dotrzymywania umów i zobowiązań, uczestnictwa w życiu społecznym i znajomości jego reguł. Wskazywała w wychowaniu na konieczność poszanowania drugiego człowieka, także przeciwnika, na przewyżczanie egocentryzmu, na społeczne znaczenie kultury estetycznej.

Wszystkie wskazania wybitnej humanistki dotyczące „wzoru demokracji” są aktualne dziś jako składniki modelu absolwenta polskiej szkoły. Mogą też liczyć na powszechne przyjęcie przez nasze społeczeństwo ze względu na jego wysoki potencjał kulturowy, na którym opierają się w znacznej mierze osiągnięcia polskiej oświaty. Częścią tego potencjału jest wysoka pozycja wykształcenia wśród innych wartości życiowych Polaków, powszechny pęd do zdobywania wiedzy i kwalifikacji umożliwiających znalezienie dobrej pracy, a przez to awans materialny i społeczny. Do nauki w tym kierunku nie trzeba przekonywać ani polskiej młodzieży, ani rodziców.

Trzeba jednak pamiętać – i przypominać – że oprócz kompetencji potrzebnych na rynku pracy absolwent polskiej szkoły powinien też mieć możliwie wysokie kompetencje i wszechstronną wiedzę w zakresie wykształcenia ogólnego. To bowiem pozwala samodzielnie myśleć i prawidłowo oceniać rzeczywistość. Szeroka wiedza z różnych dziedzin kształtująca absolwentów szkoły polskiej według modelu „oczytanego technika i z informatyzowanego humanisty” musi więc pozostać udziałem młodego pokolenia Polaków. Służy temu obecna reforma programowa, w tym przywrócenie czteroletniego liceum ogólnokształcącego oraz odejście od głębokiego profilowania. Absolwent polskiej szkoły powinien też posiadać świadomość historyczną oraz kompetencje do uczestnictwa w kulturze wysokiej – polskiej i światowej. Wszystko to należy do założeń reformy, którą obecnie realizujemy.

Ramowe plany nauczania

Emilia Różycka, naczelnik w Departamencie Podręczników, Programów i Innowacji w Ministerstwie Edukacji Narodowej

Reforma edukacji

Pierwszy etap wdrażania docelowych rozwiązań:

- zmiana strukturalna szkół;
- nowe podstawy programowe;
- powrót do czytelnych zasad organizacji nauczania w oparciu o ramowe plany nauczania.

Powyższe działania są ukierunkowane na podnoszenie jakości i efektywności polskiej szkoły, odpowiadającej współczesnym wyzwaniom cywilizacyjnym, przyjaznej uczniom, blisko współpracującej z rodzicami.

Podstawa prawna – ramowe plany nauczania

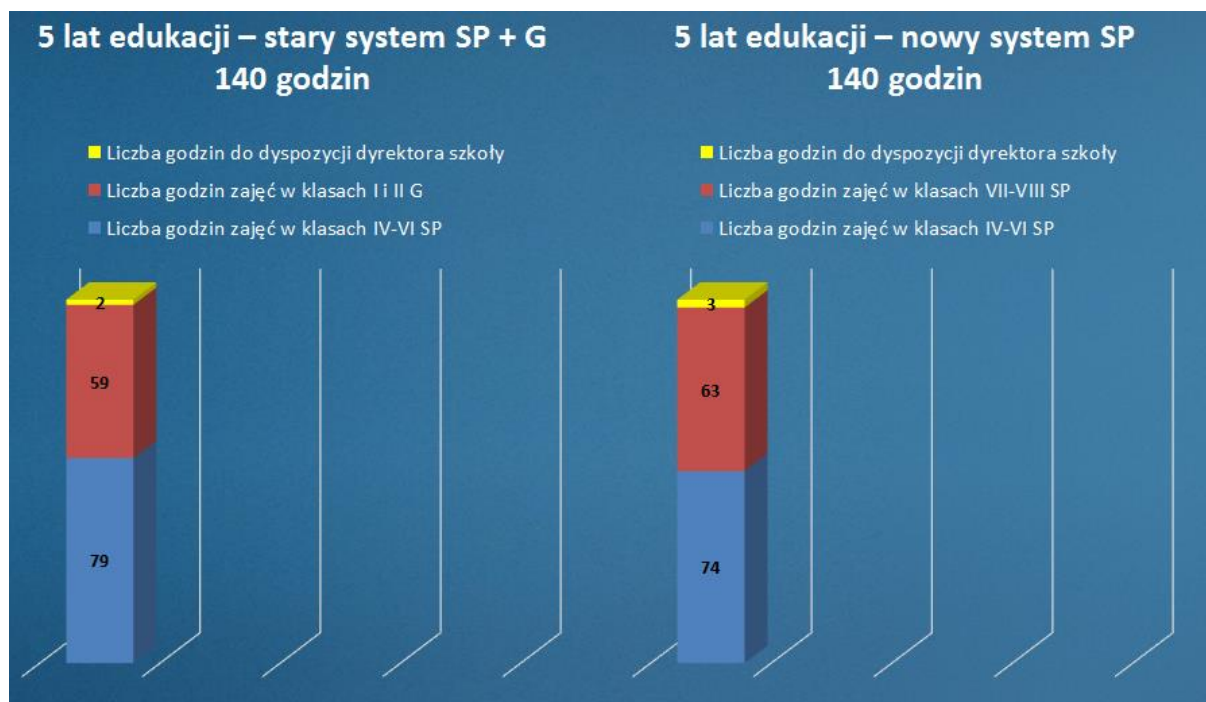
W roku szkolnym 2018/2019 w szkole podstawowej:

- **w klasach: I, II, IV, V, VII, VIII** – obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. *w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Załącznik nr 1)* – Dz.U. poz. 703;
- **w klasach III i VI** – obowiązuje rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. *w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Załącznik nr 1)* – Dz.U. poz. 204, ze zm.

Ramowe plany nauczania

Przy opracowywaniu – w związku z reformą edukacji – nowego ramowego planu nauczania, zachowano ogólny wymiar godzin przeznaczonych na obowiązkowe zajęcia edukacyjne we wszystkich typach szkół.

Tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych

Liczba godzin zajęć edukacyjnych w ciągu 5 lat edukacji – w starym i nowym systemie – nie uległa zmianie.

Modyfikacja dotyczy tygodniowego wymiaru godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych w poszczególnych klasach.

Mając na uwadze dobro i troskę o zdrowie uczniów, w klasach IV–VI nowego systemu **zmniejszono** liczbę godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych (w klasach: IV i V o 1 godzinę, a w klasie VI o 3 godziny tygodniowo).

Modyfikacja wynika z faktu, że im młodszy wiek dziecka, tym więcej powinno ono – po powrocie ze szkoły – odpoczywać i bawić się. Jednocześnie, wraz z wiekiem ucznia wzrasta jego gotowość do uczestnictwa w różnorodnych zajęciach edukacyjnych.

Tygodniowy wymiar godzin zajęć – porównanie

STARY SYSTEM /KLASA	Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych i zajęć z wychowawcą	NOWY SYSTEM/KLASA	Tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych i zajęć z wychowawcą	RÓŻNICA
IV SP	25	IV SP	24	-1
V SP	26	V SP	25	-1
VI SP	28	VI SP	25	-3
I G	29	VII SP	32	+3
II G	30	VIII SP	31	+1

Łącznie w klasach IV–VI 8-letniej szkoły podstawowej tygodniowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych **zmniejszono aż o 5 godzin** – w porównaniu z klasami IV–VI dotychczasowej 6-letniej szkoły podstawowej.

Godziny te zostały przeniesione do ostatnich klas szkoły podstawowej (do klasy VII i VIII).

Zajęcia obowiązkowe zwiększające tygodniowy wymiar godzin zajęć edukacyjnych:

- *Szkolenie sportowe* w oddziale sportowym (szkole sportowej) – co najmniej 10 godzin tygodniowo;
- *Szkolenie sportowe* w oddziale mistrzostwa sportowego (szkole mistrzostwa sportowego) – co najmniej 16 godzin tygodniowo;
- Dodatkowe godziny na nauczanie *języka obcego nowożytnego będącego drugim językiem nauczania w oddziale dwujęzycznym* – po 2 godziny tygodniowo w klasie VII i VIII SP.

Organ prowadzący szkołę

na wniosek dyrektora szkoły może dodatkowo – tak jak w starym systemie – przyznać nie więcej niż 3 godziny tygodniowo dla każdego oddziału (grupy międzyoddziałowej lub grupy międzyszkolnej) w danym roku szkolnym na:

- okresowe lub roczne zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych;
- realizację dodatkowych zajęć edukacyjnych.

Dodatkowe zajęcia edukacyjne – art. 109 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2018 r. poz. 996 – t.j.)

- zajęcia z języka obcego nowożytnego innego niż język nauczany w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych;
- zajęcia, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania.

Udział ucznia w zajęciach:

- religii/etyki – 2 godziny tygodniowo (w SP);
- wychowania do życia w rodzinie – po 14 godzin w trakcie roku szkolnego (w klasach IV–VIII SP);
- rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów (3 godziny dla klas IV–VIII w pięcioletnim okresie kształcenia. W okresie przejściowym 1 godzina tygodniowo na klasy VII i VIII)

jest nieobowiązkowy.

Nowe przedmioty

W klasach IV–VIII szkoły podstawowej wprowadzono **nowe przedmioty:**

- **historię od klasy IV** (zamiast przedmiotu *Historia i społeczeństwo*);
- **geografię i biologię od klasy V** (zamiast przedmiotu *Przyroda*);
- **fizykę i chemię od klasy VII**;
- **doradztwo zawodowe** – w klasie VII i VIII (zajęcia te mają szczególne znaczenie w obecnej dobie wyzwań edukacyjnych i zawodowych stojących przed młodym człowiekiem – minimum 10 godzin w roku).

WAŻNE!

Godziny do dyspozycji dyrektora nie mogą być przeznaczone na zwiększenie liczby godzin wybranych obowiązkowych zajęć edukacyjnych

Godziny te przeznaczone są na zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, w szczególności zajęcia związane z kształtowaniem aktywności i kreatywności uczniów.

Nowa podstawa programowa

Treści nauczania przewidziane dotychczas dla trzyletniego okresu edukacji w gimnazjum zostały częściowo – w odpowiednim zakresie – uwzględnione w podstawie programowej 8-letniej szkoły podstawowej, a częściowo w nowej podstawie programowej dla szkół ponadpodstawowych. Oznacza to, że zakres treści nauczania – wymagań edukacyjnych w nowej podstawie programowej dla szkół podstawowych – został opracowany adekwatnie do określonego w ramowych planach nauczania wymiaru godzin poszczególnych zajęć edukacyjnych.

Dotychczasowy wymiar godzin obowiązkowych zajęć edukacyjnych i zajęć z wychowawcą w klasie I i II gimnazjum (59 godzin) został przeniesiony do ogólnego wymiaru godzin ośmioletniej szkoły podstawowej, a wymiar tych godzin w klasie III gimnazjum (31 godzin) został przeniesiony do wymiaru godzin 4-letniego liceum ogólnokształcącego i 5-letniego technikum.

Wprowadzone zmiany mają na celu stworzenie uczniom jak najlepszych warunków nauki, opieki i wychowania, w tym m.in. zapobieganie konieczności pobierania płatnych korepetycji z różnych przedmiotów, które dodatkowo obciążały uczniów.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego – chemia

*Witold Anusiak, zastępca dyrektora Centrum Kształcenia Ustawicznego
w Toruniu*

Założenia ogólne podstawy programowej

- Filozofia wprowadzonych zmian
- Liczba godzin pozostających do dyspozycji na naukę chemii w szkole podstawowej i ponadpodstawowej
- Wyposażenie pracowni przedmiotowej
- Materiały edukacyjne w formie elektronicznej

Ogólne porównanie podstaw programowych

- Liczba działów tematycznych w poprzedniej i nowej podstawie programowej pozostaje podobna.
- Nazwy poszczególnych działów tematycznych w większości przypadków pozostają takie same.
- Zakres tematyczny poszczególnych działów jest analogiczny do poprzedniej podstawy, choć został częściowo zmodyfikowany, uzupełniony nowymi treściami oraz wyrażony innymi czasownikami operacyjnymi.
- Wykaz doświadczeń został doprecyzowany i uzupełniony.

Porównanie poszczególnych części podstawy

podstawa programowa 2012

podstawa programowa 2017

Cele kształcenia – wymagania ogólne

I. Pozyskiwanie, przetwarzanie i tworzenie informacji

Uczeń pozyskuje i przetwarza informacje z różnorodnych źródeł z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Uczeń:

- pozyskuje i przetwarza informacje z różnorodnych źródeł z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych;
- ocenia wiarygodność uzyskanych danych;
- konstruuje wykresy, tabele i schematy na podstawie dostępnych informacji.

II. Rozumowanie i zastosowanie nabytej wiedzy do rozwiązywania problemów

Uczeń opisuje właściwości substancji i wyjaśnia przebieg prostych procesów chemicznych; **zna** związek właściwości różnorodnych substancji z ich zastosowaniami i ich wpływ na środowisko naturalne; wykonuje **proste** obliczenia dotyczące praw chemicznych.

zna – wskazuje

Uczeń:

- respektuje podstawowe zasady ochrony środowiska;
- wskazuje na związek między właściwościami substancji a ich budową chemiczną;
- wykorzystuje wiedzę do rozwiązywania prostych problemów chemicznych;
- stosuje poprawną terminologię.

III. Opanowanie czynności praktycznych

Uczeń bezpiecznie posługuje się prostym sprzętem laboratoryjnym i podstawowymi odczynnikami chemicznymi; projektuje i przeprowadza proste doświadczenia chemiczne.

Uczeń:

- rejestruje ich wyniki w różnej formie, formułuje obserwacje, wnioski oraz wyjaśnienia;
- przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

Działy tematyczne

1. Substancje i ich właściwości
2. Wewnętrzna budowa materii
3. Reakcje chemiczne
4. Powietrze i inne (Tlen, wodór i ich związki chemiczne. Powietrze)
5. Woda i roztwory wodne
6. Kwasy i zasady (Wodorotlenki i kwasy)
7. Sole
8. Węgiel i jego związki z wodorem (Związki węgla z wodorem – węglowodory)
9. Pochodne węglowodorów. Substancje chemiczne o znaczeniu biologicznym

Zestaw zalecanych doświadczeń

Podstawa gimnazjum – 25 doświadczeń

Podstawa szkoła podstawowa – 29 doświadczeń

1. Badanie i opisywanie właściwości wybranych substancji (np. soli kuchennej, cukru, mąki, wody, miedzi, żelaza);
  - 1) Badanie właściwości fizycznych (np. stanu skupienia, barwy, rozpuszczalności w wodzie i benzynie, oddziaływania z magnezem, kruchości, plastyczności, gęstości) oraz chemicznych (np. odczynu wodnego roztworu, pH, palności) wybranych produktów (np. soli kuchennej, cukru, mąki, octu, oleju jadalnego, wody, węgla, glinu, miedzi, żelaza);
10. Otrzymywanie wodorotlenków [np. NaOH, Ca(OH)₂, Al(OH)₃];
  - 11) Otrzymywanie wodnego roztworu wodorotlenku sodu w reakcji sodu z wodą oraz wodnego roztworu wodorotlenku wapnia w reakcji tlenku wapnia z wodą w obecności fenoloftaleiny lub uniwersalnego papierka wskaźnikowego. Otrzymywanie wodorotlenku miedzi(II) w reakcji strąceniowej zachodzącej po zmieszaniu np. wodnego roztworu siarczanu(VI) miedzi(II) z wodnym roztworem wodorotlenku sodu;
  - 1) Badanie zmiany barwy wskaźników (np. fenoloftaleiny, wskaźnika uniwersalnego) w roztworach kwasów i wodorotlenków;
  - 14) Badanie odczynu oraz pH wody destylowanej oraz kwasu solnego i wodnego roztworu wodorotlenku sodu za pomocą wskaźników (np. fenoloftaleiny, oranżu metylowego, uniwersalnego papierka wskaźnikowego);
  - 15) Badanie odczynu oraz pH żywności (np. napoju typu cola, mleka, soku z cytryny, wodnego roztworu soli kuchennej) oraz środków czystości (np. płynu do prania, płynu do mycia naczyń);
  17. Badanie właściwości etanolu;

20) Badanie właściwości fizycznych (stanu skupienia, barwy, rozpuszczalności w wodzie) i chemicznych (odczytność, spalania) etanolu;

22. Badanie właściwości białek;

26) Badanie właściwości białek (podczas: ogrzewania, rozpuszczania w wodzie i rozpuszczalnikach organicznych, w kontakcie z solami metali lekkich i ciężkich oraz zasadami i kwasami);

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Substancje i ich właściwości

- 4) wyjaśnia różnice pomiędzy pierwiastkiem a związkem chemicznym;
- 7) opisuje różnice między **mieszaniną** a związkem chemicznym lub pierwiastkiem;
- 6) posługuje się symbolami (zna i stosuje do zapisywania wzorów) pierwiastków: H, O, N, Cl, S, C, P, Si, Na, K, Ca, Mg, Fe, Zn, Cu, Pb, Sn, Ag, Hg;
- 6) posługuje się symbolami pierwiastków i stosuje je do zapisywania wzorów chemicznych: (...) Br, I, Ba, Au;
- 8) opisuje proste metody rozdzielenia mieszanin i wskazuje te różnice między właściwościami fizycznymi składników mieszaniny, które umożliwiają ich rozdzielenie; sporządza mieszaniny i rozdziela je na składniki (np. wody i piasku, wody i soli kamiennej, kredy i soli kamiennej, siarki i opiłków żelaza, wody i oleju jadalnego, wody i atramentu).
- 6) sporządza mieszaniny i dobiera metodę rozdzielania składników mieszanin (np. sączenie, destylacja, rozdzielanie cieczy w rozdzielniku); wskazuje te różnice między właściwościami fizycznymi składników mieszaniny, które umożliwiają jej rozdzielenie;
- 2) rozpoznaje znaki ostrzegawcze (piktogramy) stosowane przy oznakowaniu substancji niebezpiecznych; wymienia podstawowe zasady bezpiecznej pracy z odczynnikami chemicznymi;
- 3) opisuje stany skupienia materii;

2. Wewnętrzna budowa materii

- 1) odczytuje z układu okresowego podstawowe informacje o pierwiastkach (symbol, nazwę, liczbę atomową, masę atomową, rodzaj pierwiastka – metal lub niemetal);
- 1) posługuje się pojęciem pierwiastka chemicznego jako zbioru atomów o danej liczbie atomowej Z;
- 2) opisuje skład atomu (jądro: protony i neutrony, elektrony); na podstawie położenia pierwiastka w układzie okresowym określa liczbę powłok elektronowych w atomie oraz liczbę

elektronów zewnętrznej powłoki elektronowej dla pierwiastków grup 1–2 i 13–18; określa położenie pierwiastka w układzie okresowym (numer grupy, numer okresu);

- 8) opisuje rolę elektronów walencyjnych w łączeniu się atomów;
- 9) opisuje funkcję elektronów zewnętrznej powłoki w łączeniu się atomów; stosuje pojęcie elektroujemności do określania rodzaju wiązań (kowalencyjne, jonowe) w podanych substancjach;
- 10) definiuje pojęcie jonów i opisuje, jak powstają; zapisuje elektronowo mechanizm powstawania jonów, na przykładzie Na, Mg, Al, Cl, S; opisuje powstawanie wiązania jonowego;
- 11) stosuje pojęcie jonu (kation i anion) i opisuje, jak powstają jony; określa ładunek jonów metali (np. Na, Mg, Al) oraz niemetalu (np. O, Cl, S); opisuje powstawanie wiązań jonowych (np. NaCl, MgO);

3. Reakcje chemiczne

- 1) opisuje różnice w przebiegu zjawiska fizycznego i reakcji chemicznej; podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka; planuje i wykonuje doświadczenia ilustrujące zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną;
- 1) **opisuje i porównuje zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną**; podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka; **projektuje i przeprowadza** doświadczenia ilustrujące zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną; **na podstawie obserwacji klasyfikuje przemiany do reakcji chemicznych i zjawisk fizycznych**;
- 3) definiuje pojęcia: reakcje egzoenergetyczne (jako reakcje, którym towarzyszy wydzielanie się energii do otoczenia, np. procesy spalania) i reakcje endoenergetyczne (do przebiegu których energia musi być dostarczona, np. procesy rozkładu – pieczenie ciasta);
- 4) definiuje pojęcia: reakcje egzotermiczne i reakcje endotermiczne; podaje przykłady takich reakcji;
- 5) wskazuje wpływ katalizatora na przebieg reakcji chemicznej; na podstawie równania reakcji lub opisu jej przebiegu odróżnia reagenty (substraty i produkty) od katalizatora;

4. Powietrze i inne gazy / 4. Tlen, wodór i ich związki chemiczne. Powietrze

- 2) opisuje właściwości fizyczne i chemiczne azotu, tlenu, wodoru, tlenku węgla(IV); odczytuje z układu okresowego pierwiastków i innych źródeł wiedzy informacje o azocie, tlenie i wodorze; planuje i wykonuje doświadczenia dotyczące badania właściwości wymienionych gazów;
- 5) opisuje właściwości fizyczne i chemiczne tlenku węgla(IV) oraz funkcję tego gazu w przyrodzie; projektuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać oraz wykryć tlenek węgla(IV) (np. w powietrzu wydychanym z płuc); pisze równania reakcji otrzymywania tlenku węgla(IV) (np. reakcja spalania węgla w tlenie, rozkład węglanów, reakcja węglanu wapnia z kwasem solnym);

- 7) opisuje rdzewienie żelaza i proponuje sposoby zabezpieczania produktów zawierających w swoim składzie żelazo przed rdzewieniem;
- 4) wymienia czynniki środowiska, które powodują korozję; proponuje sposoby zabezpieczania produktów zawierających żelazo przed rdzewieniem;

5. Woda i roztwory wodne

- 4) opisuje różnice pomiędzy roztworem rozcieńczonym, stężonym, nasyconym i nienasyconym;
- 5) definiuje pojęcie *rozpuszczalność*; podaje różnice między roztworem nasyconym i nienasyconym;
- 5) odczytuje rozpuszczalność substancji z wykresu jej rozpuszczalności;
- 6) odczytuje rozpuszczalność substancji z tabeli rozpuszczalności lub z wykresu rozpuszczalności;
- 7) ~~proponuje sposoby racjonalnego gospodarowania wodą.~~

6. Kwasy i zasady / 6. Wodorotlenki i kwasy

- 1) definiuje pojęcia: wodorotlenku, kwasu; rozróżnia pojęcia wodorotlenek i zasada; zapisuje wzory sumaryczne najprostszyc wodorotlenków;
- 1) **rozpoznaje wzory** kwasów i wodorotlenków; zapisuje wzory sumaryczne wodorotlenków: NaOH, KOH, Ca(OH)₂, Al(OH)₃, **Cu(OH)₂** i kwasów: HCl, H₂S, HNO₃, H₂SO₃, H₂SO₄, H₂CO₃, H₃PO₄ **oraz podaje ich nazwy**;
- 3) planuje i/lub wykonuje doświadczenia, w wyniku których można otrzymać wodorotlenek, kwas beztlenowy i tlenowy (...); zapisuje odpowiednie równania reakcji;
- 2) **projektuje i przeprowadza** doświadczenia, w wyniku których można otrzymać wodorotlenek (rozpuszczalny i trudno rozpuszczalny w wodzie), kwas beztlenowy i tlenowy (np. NaOH, Ca(OH)₂, Cu(OH)₂, HCl, H₃PO₄); zapisuje odpowiednie równania reakcji **w formie cząsteczkowej**;
- 5) wyjaśnia, na czym polega dysocjacja elektrolityczna zasad i kwasów; zapisuje równania dysocjacji elektrolitycznej zasad i kwasów; definiuje kwasy i zasady (zgodnie z teorią Arrheniusa);
- 4) wyjaśnia, na czym polega dysocjacja elektrolityczna zasad i kwasów; **definiuje pojęcia: elektrolit i nieelektrolit**; zapisuje równania dysocjacji elektrolitycznej zasad i kwasów **(w formie stopniowej dla H₂S, H₂CO₃)**; definiuje kwasy i zasady (zgodnie z teorią Arrheniusa); **rozróżnia pojęcia: wodorotlenek i zasada**;

7. Sole

- 1) wykonuje doświadczenie i wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania (np. HCl + NaOH);
- 1) **projektuje i przeprowadza** doświadczenie oraz wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania (HCl + NaOH); **pisze równania reakcji zobojętniania w formie cząsteczkowej i jonowej**;

- 3) pisze równania reakcji otrzymywania soli (kwas + wodorotlenek [np. $\text{Ca}(\text{OH})_2$], kwas + tlenek metalu, kwas + metal (**1. i 2. grupy układu okresowego**), wodorotlenek [**NaOH , KOH , $\text{Ca}(\text{OH})_2$**] + tlenek niemetalu, **tlenek metalu + tlenek niemetalu, metal + niemetal**) w formie cząsteczkowej;

8. Węgiel i jego związki z wodorem / 8. Związki węgla z wodorem – węglowodory

- 3) tworzy wzór ogólny (...) (na podstawie wzorów trzech kolejnych alkanów) (...); rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne alkanów;
- 2) **podaje** wzór ogólny szeregu homologicznego alkanów (na podstawie wzorów kolejnych alkanów) i zapisuje wzór sumaryczny alkanu o podanej liczbie atomów węgla; pisze wzory strukturalne i półstrukturalne (grupowe) alkanów **o łańcuchach prostych do pięciu atomów węgla w cząsteczce; podaje ich nazwy;**
- 4) obserwuje i opisuje właściwości fizyczne i chemiczne (reakcje spalania) alkanów na przykładzie metanu i etanu;
- 4) obserwuje i opisuje właściwości chemiczne (reakcje spalania) alkanów; **pisze równania reakcji spalania alkanów przy dużym i małym dostępie tlenu; wyszukuje informacje na temat zastosowań alkanów i je wymienia;**
- 1) 9) wymienia naturalne źródła węglowodorów;
- 10) **wymienia nazwy produktów destylacji ropy naftowej, wskazuje ich zastosowania.**

9. Pochodne węglowodorów. Substancje chemiczne o znaczeniu biologicznym

- 1) tworzy nazwy prostych alkoholi i pisze ich wzory sumaryczne i strukturalne;
- 1) pisze wzory sumaryczne, rysuje wzory półstrukturalne (grupowe) i strukturalne alkoholi **monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do pięciu atomów węgla w cząsteczce; tworzy ich nazwy systematyczne; dzieli alkohole na mono- i polihydroksylowe;**
- 2) bada właściwości etanolu;
- 2) bada **wybrane** właściwości **fizyczne i chemiczne** etanolu;
- 6) (...) zapisuje równania reakcji pomiędzy prostymi kwasami karboksylowymi i alkoholami jednowodorotlenowymi; (...)
- 6) wyjaśnia, na czym polega reakcja estryfikacji; zapisuje równania reakcji między kwasami karboksylowymi (**metanowym, etanowym**) i alkoholami (**metanolem, etanolem**); tworzy nazwy systematyczne i zwyczajowe estrów na podstawie nazw odpowiednich kwasów karboksylowych (metanowego, etanowego) i alkoholi (metanolu, etanolu); planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać ester o podanej nazwie; **opisuje właściwości estrów w aspekcie ich zastosowań.**

10. Substancje chemiczne o znaczeniu biologicznym

- 10) klasyfikuje tłuszcze (...);
- 3) opisuje budowę cząsteczki tłuszczu jako estru glicerolu i kwasów tłuszczowych; klasyfikuje tłuszcze (...);
- 11) opisuje budowę i właściwości fizyczne i chemiczne pochodnych węglowodorów zawierających azot na przykładzie amin (metyloaminy) i aminokwasów (glicyny);
- 4) opisuje budowę i **wybrane** właściwości fizyczne i chemiczne **aminokwasów na przykładzie kwasu aminooctowego (glicyny); pisze równanie reakcji kondensacji dwóch cząsteczek glicyny;**

10. Pochodne węglowodorów. Substancje chemiczne o znaczeniu biologicznym

- 17) (...) wykrywa obecność skrobi w różnych produktach spożywczych.
- 10) (...) projektuje i przeprowadza doświadczenia pozwalające wykryć obecność skrobi **za pomocą roztworu jodu** w różnych produktach spożywczych.

Podstawa programowa kształcenia ogólnego – język obcy nowożytny

dr Marcin Smolik, dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej

Zespół ekspertów ds. podstawy programowej z języka obcego

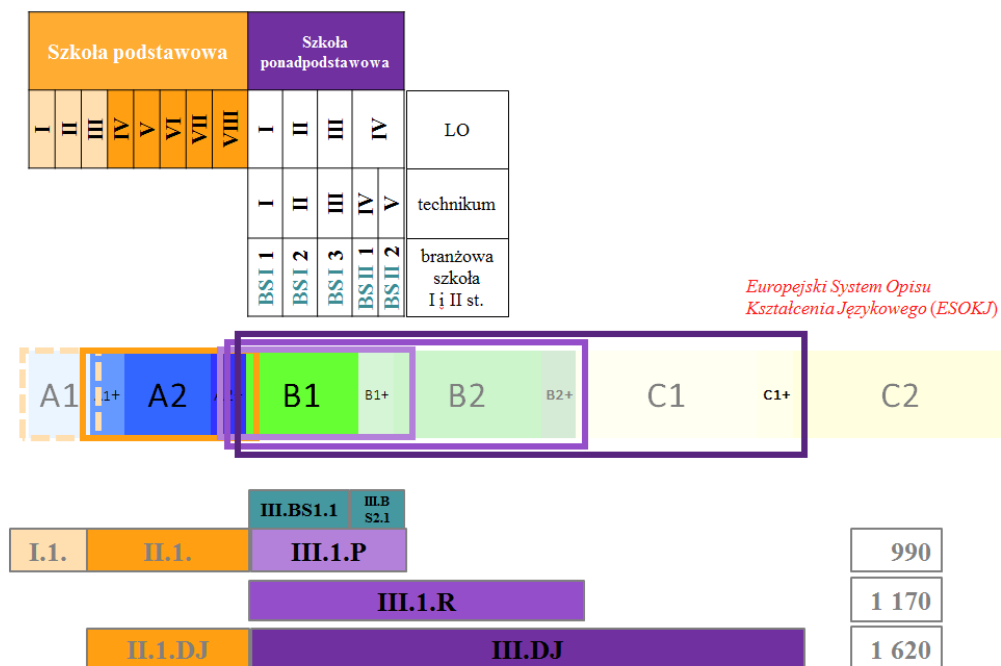
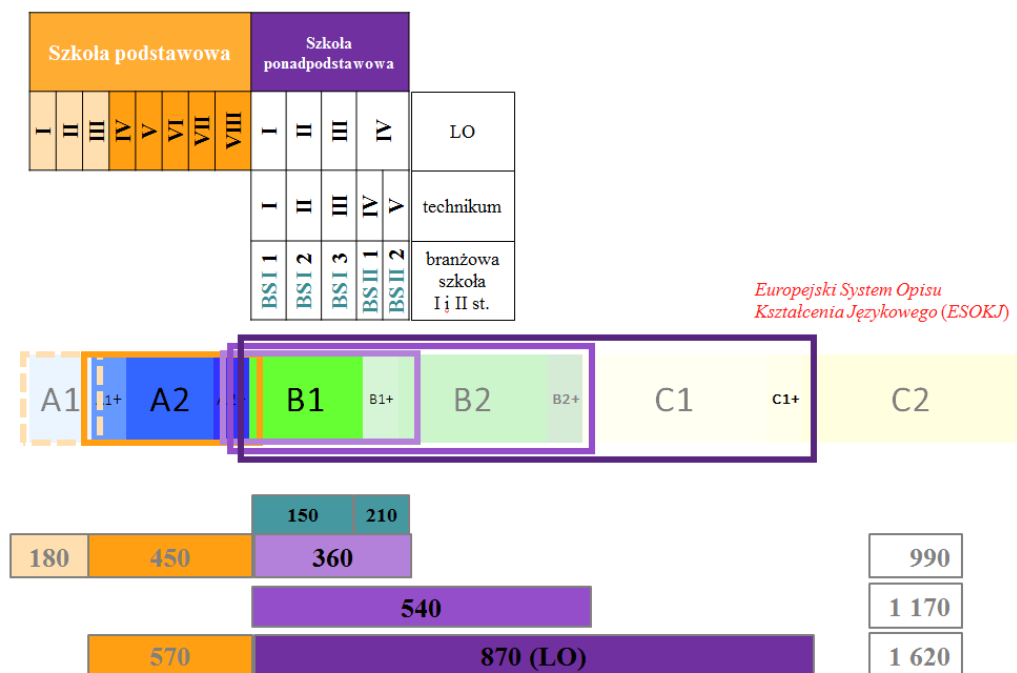
- 15 osób;
- angliści (8 osób), germaniści (3 osoby), romaniści (2 osoby*), iberysta (1 osoba), rusycysta (1 osoba), italianista (1 osoba*);
- nauczyciele praktycy, akademicy, pracownicy ośrodków doskonalenia nauczycieli, pracownicy CKE i OKE;
- nauczyciele przedszkolni, nauczania początkowego, gimnazjum, liceum (w tym liceum dwujęzycznego);
- twórcy materiałów dydaktycznych, autorzy zadań egzaminacyjnych, rzeczoznawcy MEN ds. podręczników do kształcenia w zakresie języka obcego;
- eksperci w zakresie tworzenia skal oceniania.

Podstawowe informacje

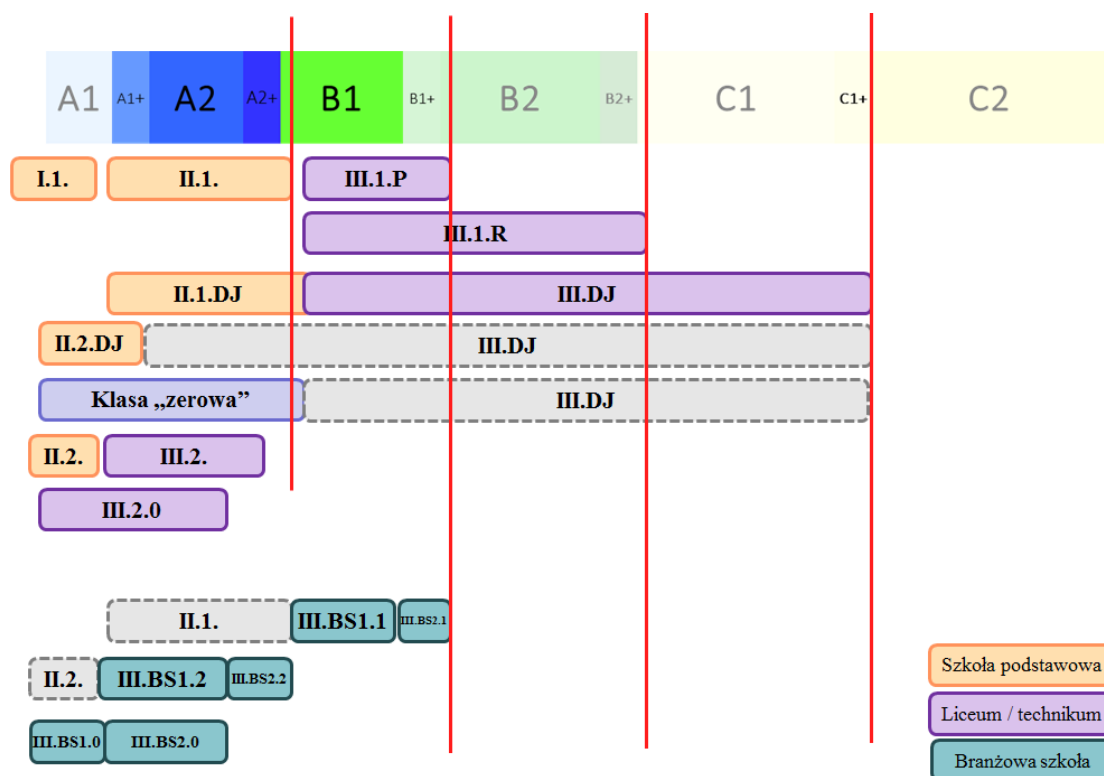
- Podstawa wspólna dla wszystkich języków obcych.
- Podstawa obejmuje wychowanie przedszkolne oraz 3 etapy edukacyjne:
  - **I etap edukacyjny** – klasy I–III szkoły podstawowej;
  - **II etap edukacyjny** – klasy IV–VIII szkoły podstawowej;
  - **III etap edukacyjny** – szkoły ponadpodstawowa (liceum ogólnokształcące, technikum, branżowa szkoła I i II stopnia).

- Dla II i III etapu edukacyjnego (za wyjątkiem BS I i BS II) określa wymagania dla języka nauczanego jako pierwszy i języka nauczanego jako drugi (+ poziom dwujęzyczny).
- Wszystkie warianty podstawy – opracowane w nawiązaniu do poziomów biegłości określonych w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ)*, opracowanym przez Radę Europy.

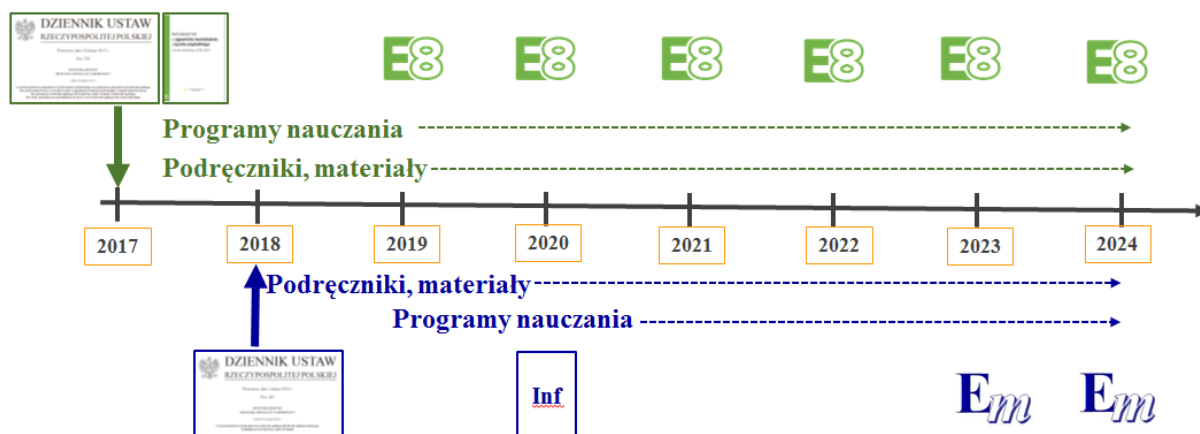
Pierwszy język obcy nowożytny

Poziomy wg ESOKJ

Podstawa w systemie edukacji

Spójne Podstawy

Podstawa programowa kształcenia ogólnego – wariant III.1.P

(Dz.U. z 2018 r. poz. 467)

Cel ogólny

I. Znajomość środków językowych.

Uczeń posługuje się dość bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.

Cel szczegółowy

I. Uczeń posługuje się dość bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1) człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania, osobisty system wartości, autorytety); (...)

Podstawa programowa kształcenia ogólnego w zawodzie szkolnictwa branżowego (JOZ)

(projekt – Ośrodek Rozwoju Edukacji)

Efekty kształcenia

1) Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych w języku obcym nowożytnym (ze szczególnym uwzględnieniem środków leksykalnych), umożliwiającym realizację czynności zawodowych w zakresie tematów związanych:

- ze stanowiskiem pracy i jego wyposażeniem
- z głównymi technologiami stosowanymi w danym zawodzie
- z dokumentacją związaną z danym zawodem
- z usługami świadczonymi w danym zawodzie.

Cel szczegółowy

1. Rozpoznaje oraz stosuje środki językowe umożliwiające realizację czynności zawodowych w zakresie:

- czynności wykonywanych na stanowisku pracy, w tym związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i higieny pracy
- narzędzi, maszyn, urządzeń i materiałów koniecznych do realizacji czynności zawodowych
- procesów i procedur związanych z realizacją zadań zawodowych
- formularzy, specyfikacji oraz innych dokumentów związanych z wykonywaniem zadań zawodowych
- świadczonych usług, w tym obsługi klienta.

Najważniejsze zmiany

Zmiana strukturalna, czyli **zapewnienie uczniowi możliwości kontynuacji nauki tego samego języka obcego nowożytnego jako pierwszego na wszystkich etapach edukacyjnych**, tj. od I klasy szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły ponadpodstawowej (czyli przez 12 albo 13 lat).

- Jako nadrzędny cel kształcenia językowego wskazano **skuteczną komunikację**, jednakże podstawa podkreśla również konieczność **ciągłego doskonalenia poprawności językowej**.
- Rozszerzono katalog nauczanych umiejętności z zakresu **reagowania językowego**, tzn. prowadzenia rozmów (w formie ustnej lub pisemnej).
- Podstawa programowa (a w konsekwencji również egzaminy – i ósmoklasisty, i maturalny) podkreślają istotność umiejętności **przetwarzania językowego**, tzn. przekazywania informacji zawartych w danym tekście w inny sposób lub w innej formie.

Mediacja w Podstawie

- „Mediacja” (ESOKJ) to w PP2017 „przetwarzanie wypowiedzi”.
- „Przetwarzanie wypowiedzi” – wymaganie ogólne (V) i szczegółowe (VIII) PP2017.
- Określone dla etapu II (klasy IV–VIII) i III (LO/T/BS I i II).

Mediacja w ESOKJ

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors (2018)

Str. 103

*In mediation, the user/learner acts as a social agent who **creates bridges and helps to construct or convey meaning**, sometimes within the same language, sometimes from one language to another (cross-linguistic mediation). The focus is on the role of language in processes like **creating the space and conditions for communication and/or learning, collaborating to construct new meaning**, encouraging others to construct or understand new meaning, and passing on new information in an appropriate way. The context can be social, pedagogic, cultural, linguistic or professional.*

Uczeń/użytkownik języka:

- tworzy pomosty;
- pomaga tworzyć lub przekazywać znaczenia;
- współtworzy przestrzeń i warunki dla komunikacji, uczenia się;
- współdziała, aby tworzyć nowe znaczenia oraz zachęcać innych do tworzenia i rozumienia nowych znaczeń.

Mediacja w Podstawie

II.1.	III.1.P	III.1.R	III.DJ
VIII. Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie:	VIII. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:	VIII. Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:	VIII. Uczeń przetwarza ustnie lub pisemnie teksty z różnych dziedzin życia i nauki, o różnym stopniu złożoności:
1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);	1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);	1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);	1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);

2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;	2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;	2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;	2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym, w tym sporządza notatki np. z wykładu;
3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.	3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim; 4) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film.	3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim; 4) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film.	3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim; 4) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film.
		5) streszcza w języku obcym przeczytany tekst;	5) streszcza w języku obcym usłyszany tekst;
		6) stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.	6) stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.

IX. Uczeń posiada:

- 1) podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego;
- 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

Przetwarzanie tekstu w podstawie programowej

Biologia (str. 130)

III. Posługiwanie się informacjami pochodzącymi z analizy materiałów źródłowych.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje różnorodne źródła i metody pozyskiwania informacji;
- 2) odczytuje, analizuje, interpretuje i przetwarza informacje tekstowe, graficzne i liczbowe;
- 3) posługuje się podstawową terminologią biologiczną.

Chemia (str. 266)

I. Wykorzystanie, przetwarzanie i tworzenie informacji.

Uczeń korzysta z chemicznych tekstów źródłowych, pozyskuje, analizuje, ocenia i przetwarza informacje pochodzące z różnych źródeł, ze szczególnym uwzględnieniem mediów i internetu.

Informatyka (str. 274)

II. Wyszukiwanie, gromadzenie, selekcjonowanie, przetwarzanie i wykorzystywanie informacji, współtworzenie zasobów w sieci, korzystanie z różnych źródeł i sposobów zdobywania informacji. Uczeń:

Najważniejsze zmiany

- **Kompetencja interkulturowa** została wyodrębniona jako odrębne wymaganie (dotychczas funkcjonowała wyłącznie jako jeden z leksykalnych zakresów tematycznych).
- Wskazano na konieczność kształcenia w zakresie **strategii komunikacyjnych** (tzn. ułatwiających komunikację) oraz **kompensacyjnych** (tzn. technik służących podtrzymaniu komunikacji, kiedy zawodzą umiejętności językowe).
- W przypadku uczniów szkół branżowych oraz techników podstawa programowa wskazuje na konieczność wzbogacania treści kształcenia o **aspekty nawiązujące do zakresu tematycznego związanego z wybranymi efektami kształcenia**, określonymi w **podstawie programowej kształcenia w zawodach**, np. bezpieczeństwo i higiena pracy, kompetencje personalne i społeczne, prowadzenie działalności gospodarczej.

Jak nadać sens pracy domowej ucznia

Jadwiga Mariola Szczypiń, dyrektor Ośrodka Rozwoju Edukacji

Co mówią nauczyciele

- **2%** badanych nauczycieli **wyobraża sobie proces edukacyjny bez prac domowych**
- **42%** badanych nauczycieli uważa je za składnik **raczej konieczny**
- **55%** badanych nauczycieli uważa je za **składnik zdecydowanie konieczny**

Źródło: Jarnutowska E., Grygiel P., (2015), *O pracach domowych – czy więcej znaczy lepiej?*, [w:] Dolata R., Grygiel P., Jankowska D.M., Jarnutowska E., Jasińska-Maciążek A., Karwowski M., Modzelewski M., Pisarek J., (2015), *Szkolne pytania. Wyniki badań nad efektywnością nauczania w klasach IV–VI*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. ss. 96–110.

Wnioski z badań IBE

- **Nauczyciele nie wyobrażają sobie efektywnego nauczania bez prac domowych.** Przekonanie to przekłada się na **dłuższy – niż ma to miejsce w większości innych krajów – czas, który uczniowie spędzają na odrabianiu prac domowych.**
- **Bezpośrednie zaangażowanie rodziców w pomoc w odrabianiu prac domowych przynosi efekty odwrotne do zamierzonych** (uczniowie, którym rodzice pomagają w odrabianiu zadań, nie tylko spędzają nad nimi więcej czasu, ale także osiągają gorsze efekty edukacyjne).
- **Odrabianie prac domowych ma szansę przełożyć się na wzrost poziomu osiągnięć przede wszystkim wtedy, gdy są one przez ucznia odrabiane samodzielnie.**

- Ani **większa częstotliwość** zadawania prac domowych, ani szacowny **czas** potrzebny uczniom na ich odrobienie, **nie przekłada się na większą efektywność nauczania**.

Źródło: Jarnutowska E., Grygiel P., (2015), *O pracach domowych – czy więcej znaczy lepiej?*, [w:] Dolata R., Grygiel P., Jankowska D.M., Jarnutowska E., Jasińska-Maciążek A., Karwowski M., Modzelewski M., Pisarek J., (2015), *Szkolne pytania. Wyniki badań nad efektywnością nauczania w klasach IV–VI*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. ss. 96–110.

Ku uwadze i refleksji...

„**Praca domowa** jest cennym sposobem utrwalenia lub sprawdzenia wiadomości zdobytych podczas zajęć lekcyjnych, pod warunkiem, że **uczeń opanował** treści nauczania **w wyniku przeprowadzonych w szkole zajęć** i jest on w stanie **samodzielnie dane zadania wykonać**”.

Źródło: Jarnutowska E., Grygiel P., (2015), *O pracach domowych – czy więcej znaczy lepiej?*, [w:] Dolata R., Grygiel P., Jankowska D.M., Jarnutowska E., Jasińska-Maciążek A., Karwowski M., Modzelewski M., Pisarek J., (2015), *Szkolne pytania. Wyniki badań nad efektywnością nauczania w klasach IV–VI*, Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. ss. 96–110.

Postulaty i rekomendacje dla dyrektorów i nauczycieli szkół podstawowych dotyczące organizacji pracy domowej ucznia

1. Rozwiązań organizacyjnych dotyczących zadań domowych należy poszukiwać na poziomie szkoły i regulować te kwestie w przepisach wewnętrznych.
2. Warto podejmować dialog z rodzicami, także w sprawach dotyczących zadań domowych.

Rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach dotyczących funkcjonowania szkoły.

3. Nauczyciel powinien proponować takie prace domowe, do których – w wyniku realizacji zajęć edukacyjnych – uczeń został przygotowany. Nauczyciel organizujący proces dydaktyczno-wychowawczy decyduje o tym, jakie prace domowe (w znaczeniu liczbowym i jakościowym) zadaje swoim uczniom.
4. Praca domowa powinna być dostosowana do uczniów i ściśle związana z celami lekcji zaplanowanymi przez nauczyciela.

Ważne, aby zadania domowe były zaplanowane jako element procesu nauczania/uczenia się. Według zaleceń specjalistów gimnazjaliści nie powinni poświęcać na zadania domowe z wszystkich przedmiotów więcej niż godzinę dziennie, a licealiści – więcej niż dwie godziny.

Dla dzieci ze szkół podstawowych optymalny czas odrabiania lekcji to 20 minut.

Szkoła oczami ucznia – refleksje na podstawie badań

dr Dominika Walczak, Kierownik Zespołu Badań i Analiz Edukacyjnych Instytutu Badań Edukacyjnych

Pytania

- Dlaczego ważne, by uczniowie lubili szkołę?
- Co uczniowie sądzą o szkole?
- Co uczniowie sądzą o nauczycielach?
- W jakiej szkole chcą się uczyć uczniowie?
- Przez jakich nauczycieli uczniowie chcą być uczeni?

Źródła danych

1. Międzynarodowe Badanie Postępów Biegłości w Czytaniu (2016)

Udział w badaniu: 50 samodzielnych państw lub autonomicznych części składowych państw; ponad 287 tys. uczniów z ponad 10 tys. szkół.

W Polsce – 4413 uczniów z 246 oddziałów klasy czwartej w 148 szkołach podstawowych.

2. Program Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów (2012 i 2015)

Udział w badaniu:

- 2015: ponad 500 tys. uczniów z 72 krajów i regionów. W Polsce: 353,1 tys. piętnastolatków urodzonych w 1999 r.

- 2012: ponad 512 tys. uczniów z 65 krajów i regionów. W Polsce: 425 tys. piętnastolatków urodzonych w 1996 r.

3. „Bezpieczeństwo w szkole, klimat szkoły, klimat klasy wśród uczniów, nauczycieli i dyrektorów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych” (2015)

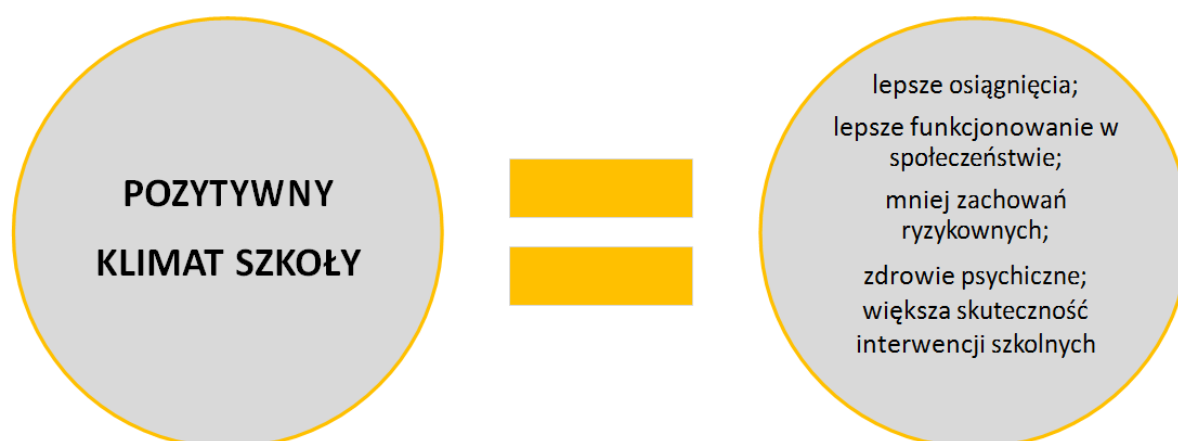
Udział w badaniu: 10 993 uczniów z 555 klas, 528 wychowawców badanych klas, 242 pedagogów i psychologów szkolnych, 4 092 pozostałych nauczycieli, 185 dyrektorów.

KLIMAT SZKOŁY

Dlaczego ważne, by uczniowie lubili szkołę?

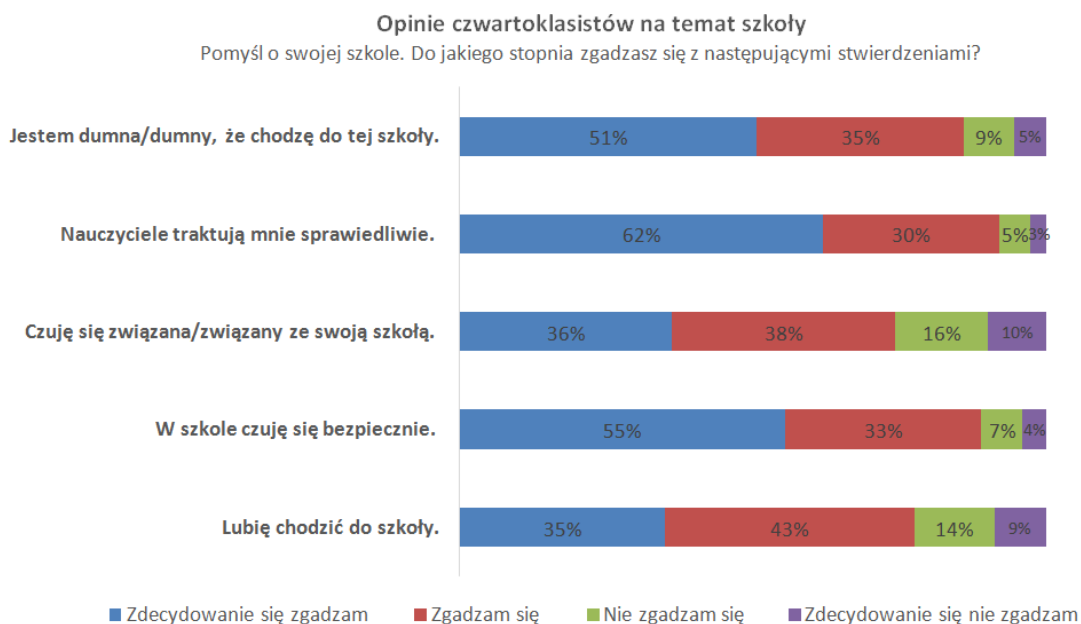
Klimat szkoły

- Sposób spostrzegania przez nauczycieli i uczniów środowiska swojej pracy lub nauki oraz wpływ tej percepcji na ich zachowania (Ostaszewski, 2012).
- Odzwierciedlenie doświadczanych przez uczniów właściwości szkolnego środowiska (Kulesza, 2007).
- Wspólne opinie na temat szkoły (Gaziel, 1997).
- Zbiór subiektywnie postrzeganych przez wychowanków i wychowawców charakterystycznych cech, sytuacji, zdarzeń, będących względnie trwałymi skutkami jego funkcjonowania (Pytka, 1995).

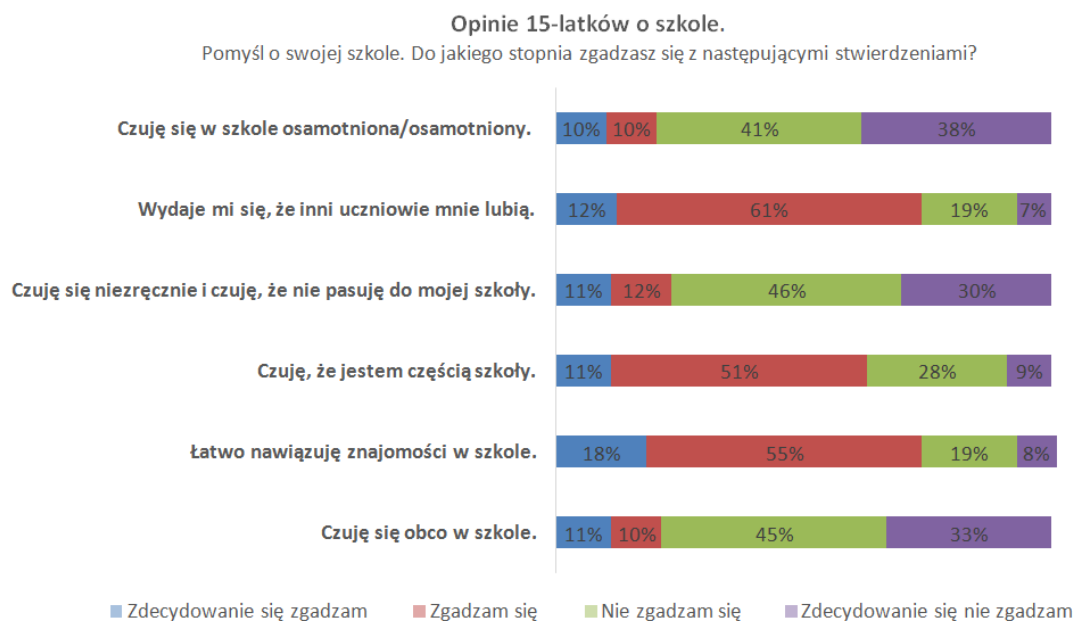

OPINIE UCZNIÓW O SZKOLE

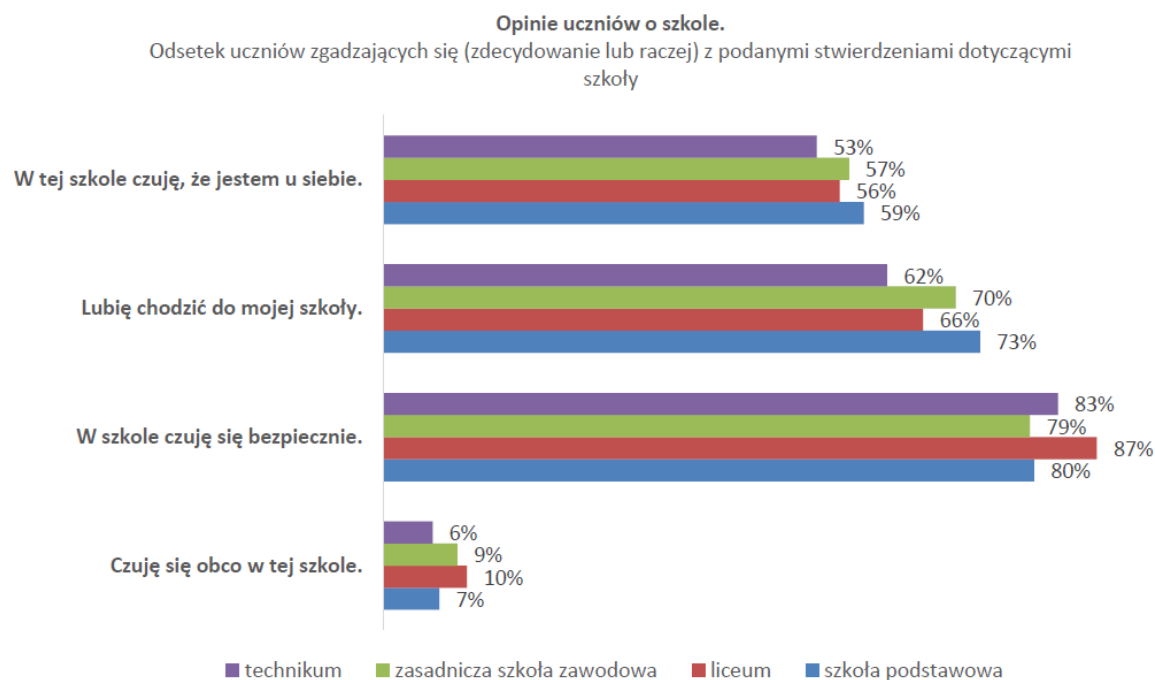
Co uczniowie sądzą o szkole? (PIRLS 2016)

Co uczniowie sądzą o szkole? (PISA)

Co uczniowie sądzą o szkole? („Bezpieczeństwo w szkole”)

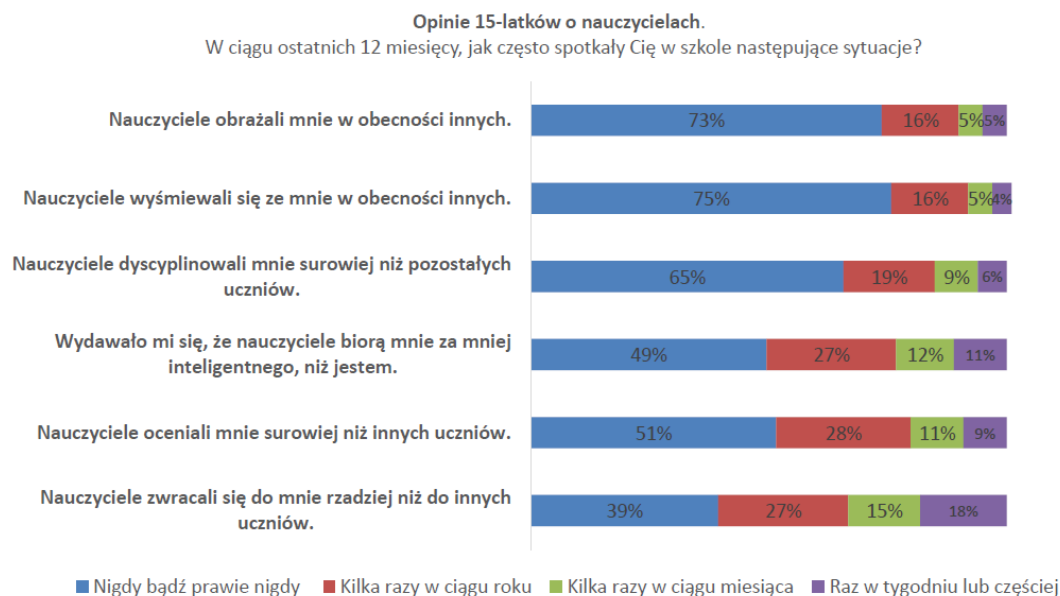
OPINIE UCZNIÓW O NAUCZYCIELACH

Co uczniowie sądzą o nauczycielach? (PISA 2012)

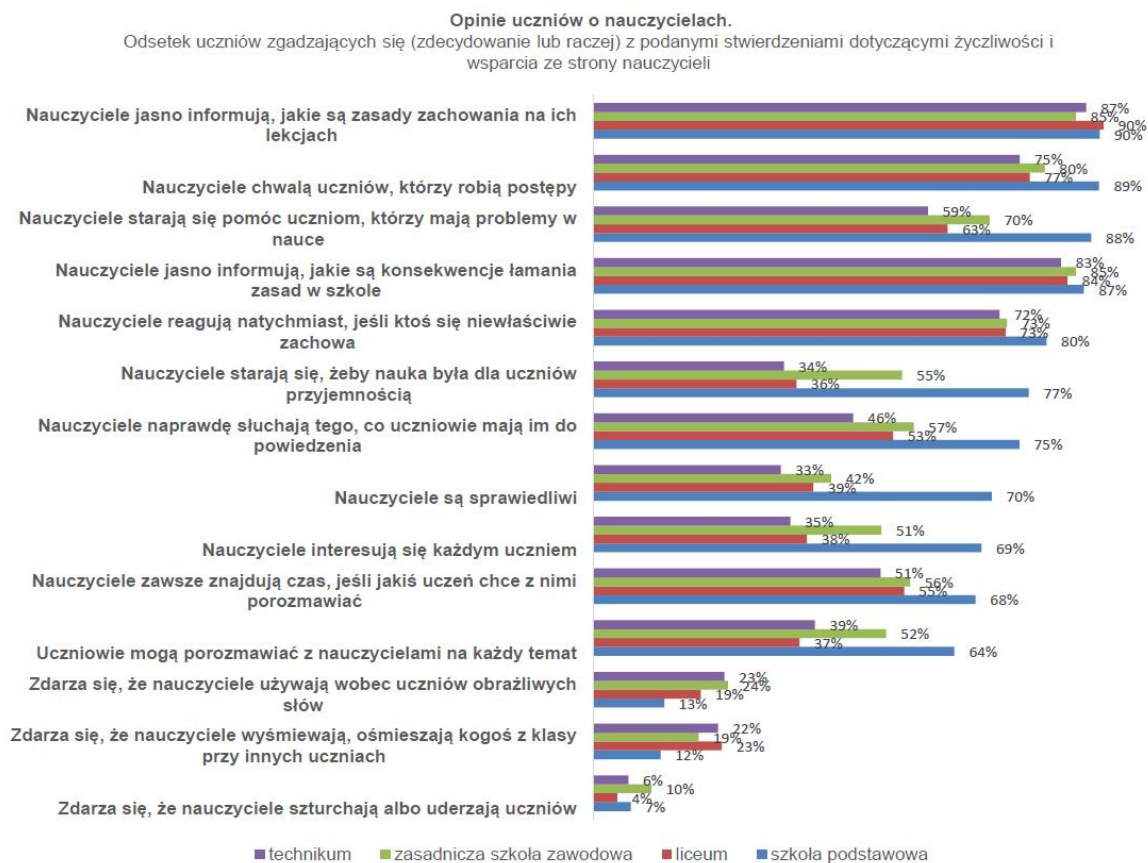

Co uczniowie sądzą o nauczycielach? (PISA 2015)

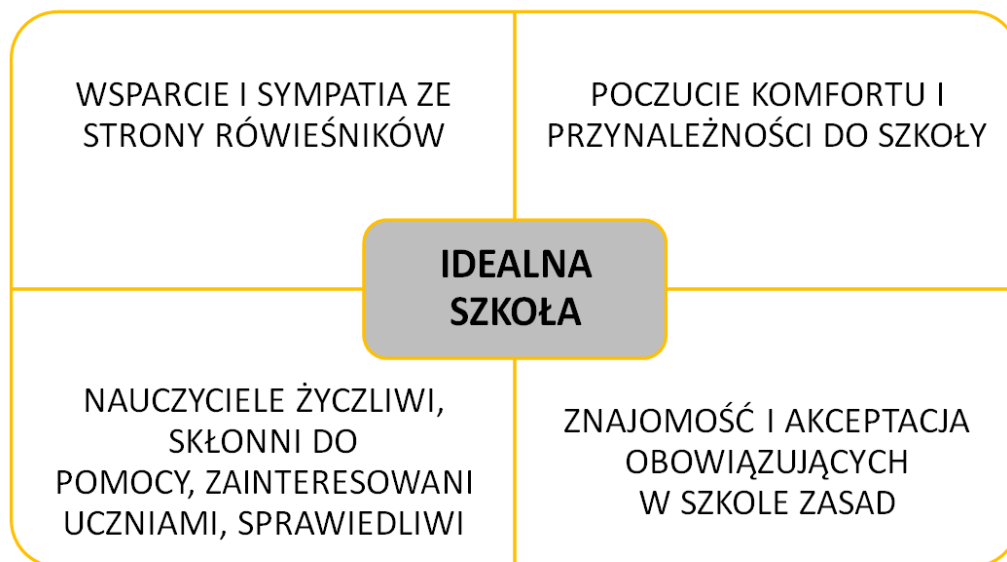

Co uczniowie sądzą o nauczycielach? („Bezpieczeństwo w szkole”)

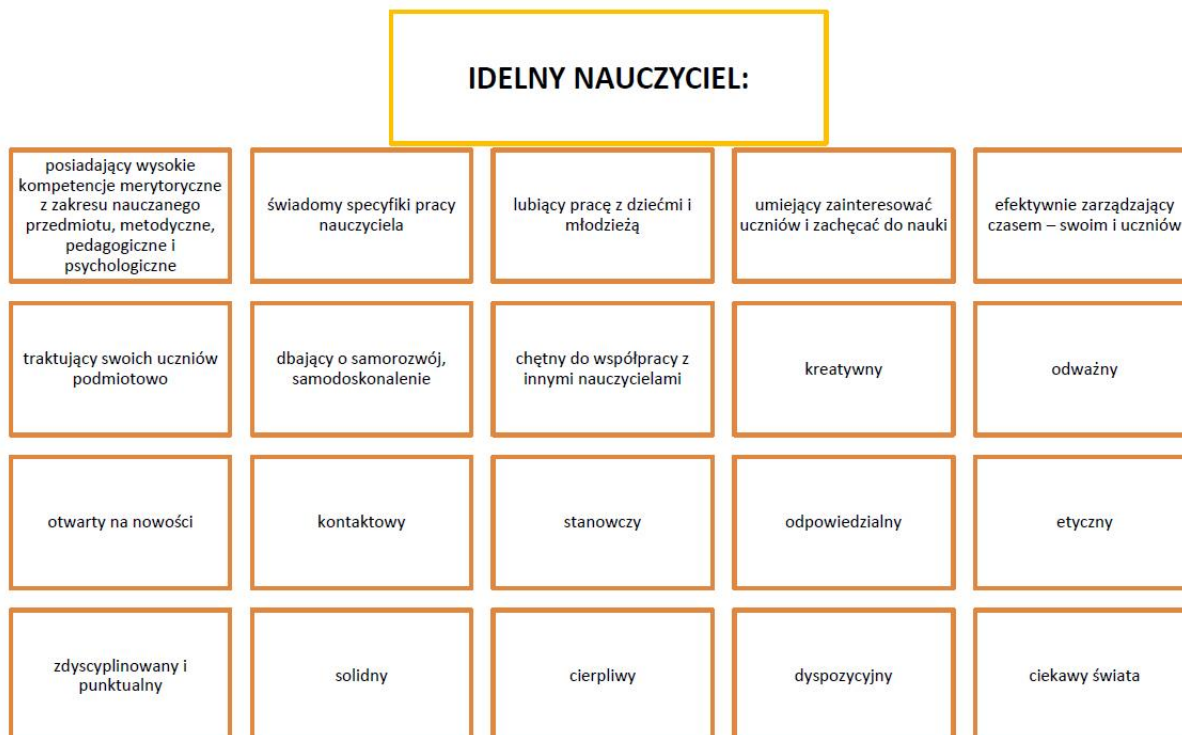

IDEALNA SZKOŁA, IDEALNY NAUCZYCIEL

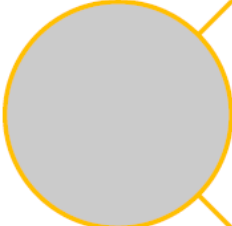
W jakiej szkole chcą się uczyć uczniowie?

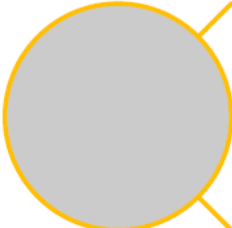
Przez jakich nauczycieli uczniowie chcą być uczeni?

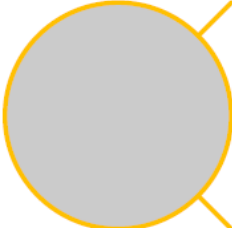
Co warto robić?

Warto wzmacniać umiejętności wychowawcze i psychologiczne nauczycieli, obejmujące m.in. relacje z uczniami i rodzicami oraz sposoby radzenia sobie z ich problemami.

W zakresie zarządzania klasą istotne jest zwiększenie nacisku na kwestie wsparcia i troski o uczniów.

Należy budować klimat szkoły oparty na wsparciu i zaufaniu.

Dobre praktyki przy układaniu planów lekcji

Iwona Turowska, dyrektor Szkoły Podstawowej nr 314 im. Przyjaciół Ziemi w Warszawie

Idealny plan lekcji

Co to znaczy?

Czy to możliwe do realizacji?

To taki plan, który:

- Zadowala wszystkich rodziców.
- Spełnia oczekiwania wszystkich nauczycieli.
- Jest przyjazny dla wszystkich uczniów.
- Jest zgodny z przepisami prawa.

Od czego zacząć?

- Podstawa prawna
- Ramowy Plan Nauczania
- Szkolny Plan Nauczania
- Arkusz Organizacji
- Kwalifikacje nauczycieli
- Infrastruktura obiektu

Kto układa plan?

Dobry tygodniowy rozkład zajęć

Opracować dobry plan lekcji
– to prawdziwa sztuka!!!

Nie radzą sobie z tym nawet programy
komputerowe.

Uwarunkowania niezależne od dyrektora/szkoły

- Liczba sal lekcyjnych
- Liczba oddziałów w szkole
- Kadra pedagogiczna (wakaty)

Wymagane reguły

Plan zajęć lekcyjnych musi uwzględniać wiele reguł:

- równomierna liczba godzin w poszczególne dni tygodnia,
- przeplatanie przedmiotów,
- długość przerw,
- wymagany ruch i różnicowanie rodzajów wysiłku umysłowego,
- trudne przedmioty w środku łatwe na końcu,
- nie łączyć przedmiotów w bloki,
- rozpoczynanie lekcji o tej samej porze.

Najważniejsze!

1. MIEJSCE – POTRZEBY UCZNIÓW

2. MIEJSCE – POTRZEBY NAUCZYCIELI

- Przyporządkowanie nauczycieli do przedmiotów, które mogą prowadzić i docelowego obciążenia.
- Przyporządkowanie sal do jednostek lekcyjnych na podstawie ich wielkości i przeznaczenia.
- Ustalenie pozycji przedmiotów
- Uwzględnienie czasu przemieszczania się nauczycieli i uczniów do sal zlokalizowanych w różnych punktach szkoły.

Wyzwania przy układaniu planu lekcji

1. Zbyt mała liczba sal lekcyjnych i obiektów sportowych.
2. Zwiększona liczba oddziałów
3. Duża liczba godzin w tygodniowym planie zajęć.
4. Nieprzewidywalny ruch kadrowy – np. rezygnacje.
5. Ograniczenia wynikające z pracy nauczycieli w innych szkołach.
6. Klasy sportowe i dwujęzyczne.
7. Oczekiwania, roszczenia i żądania rodziców.
8. Liczba okienek dla nauczycieli.
9. Migracje nauczycieli.
10. Prośby i oczekiwania nauczycieli.

Zagrożenia

- dwuzmianowość;
- rozpoczynanie zajęć w tygodniu o różnych godzinach;
- kończenie lekcji o późnych godzinach popołudniowych;
- rozpoczynanie zajęć od godz. np. 7.00;
- trudność z przygotowaniem ciekawej oferty zajęć pozalekcyjnych;
- utrudniona dostępność nauczycieli z innych szkół dla rodziców podczas dni otwartych i dni zebrań;
- nierównomierne rozłożenie zajęć lekcyjnych dla klasy w tygodniu;
- skracanie przerw śródlekcyjnych.

Rodzice a plan lekcji

Coś pozytywnego i optymistycznego

IDEALNY PLAN LEKCJI – NIEMOŻLIWY

DOBRY PLAN LEKCJI – CIĘŻKA PRACA

**PORÓWNANIA: rozwiązywanie sudoku, programowanie,
budowanie z klocków**

**EFEKT KOŃCOWY:
ZADOWOLENI UCZNIOWIE
ZADOWOLENI RODZICE
ZADOWOLENI NAUCZYCIELE**